

IS HANDHAVING VAN DE HERPLANTPLICHT IN ENIGERLEI FORM MET HET OOG OP DE HOUT-PRODUCTIE NOODZAKELIJK ?

[935.1 (492)]

door

G. A. OVERDIJKINK

In de nota „De plaats van het bos in de Nederlandse samenleving”, die in 1954 in de Verslagen en Mededelingen van het Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening als nr 2 is verschenen, wordt op voortreffelijke wijze de betekenis van het bos voor ons land uiteengezet. Het zal dan ook niet nodig zijn ter inleiding van het onderwerp hierop nader in te gaan.

In de samenvatting wordt als eerste de eis gesteld, dat de bosoppervlakte in ons land niet kleiner mag worden, dan zij thans is en dat zo mogelijk enige uitbreiding dient te worden verkregen.

Op welke wijze valt nu te bereiken, dat de bestaande oppervlakte gehandhaafd blijft en liefst nog wordt vermeerderd ?

Allereerst dient de vraag onder het oog te worden gezien, of te verwachten valt, dat de bosoppervlakte in ons land op zijn minst gelijk zal blijven, indien de eigenaren volkomen vrij worden gelaten om de grond, waarop bos voorkomt, voor andere doeleinden dan bos te bestemmen.

Deze vraag moet beslist ontkennend worden beantwoord. De buitengewoon sterke groei van de bevolking in ons land, ook van de agrarische bevolking en de geringe uitbreidingsmogelijkheden van cultuurgrond, heeft een dusdanige vraag naar cultuurgrond doen ontstaan, dat het noodzakelijk is geworden met krachtige middelen grond- en pacht prijzen aan regelen te binden. Met de bestaande herplantplicht is bereikt, dat de afname van de bosoppervlakte beperkt is gebleven. De vraag naar cultuurgrond is tot een zodanige hoogte gestegen, dat ongetwijfeld mag worden aangenomen, dat bij een geheel vrije beschikking van de bestemming van de grond, veel bos zal worden omgezet in cultuurgrond.

Welke bossen zal dit lot treffen ? In de eerste plaats bos in streken, waar de boerenbedrijven te klein zijn, waarbij het bos in handen is van de eigenaren van die bedrijven en het bos groeit op redelijk goede grond.

Voorts zullen ook bossen in handen van andere eigenaren, dan die van te kleine boerenbedrijven, door de drang om cultuurgrond te verkrijgen, gevaar gaan lopen. In het bijzonder geldt dit ten aanzien van versnipperd gelegen klein bosbezit en van afzonderlijk gelegen percelen van grotere bezittingen. Een en ander wordt nog versterkt door mogelijkheden van overheidssubsidie bij de omzetting in cultuurland.

Het is moeilijk om met enige zekerheid te bepalen, hoe groot de bosoppervlakte zal zijn, die gevaar zal lopen om in cultuurland te worden omgezet. Gegevens omtrent de grootte van de kleinere bosbedrijven staan niet ter beschikking. In de nota, die werd aangehaald, wordt, aan de

hand van aanwezige gegevens, aangevuld met een schatting van de Commissie, die de nota samenstelde, aangenomen, dat er 400 particuliere bosbedrijven zijn met een oppervlakte boven 50 ha en 500 tussen 20 en 50 ha. Neemt men voor de bedrijven boven 50 ha een gemiddelde grootte aan van 100 ha en voor de 500 tussen 20 en 50 ha de bovenste grens van 50 ha, dan zou dit een oppervlakte uitmaken van 40.000 ha plus 25.000 ha = 65.000 ha. Het totale particuliere bosbezit wordt op 161.000 ha gesteld, zodat dan een oppervlakte van 96.000 ha overblijft voor bedrijven beneden de 20 ha. Aangezien de druk om bos om te zetten in cultuurgrond zich niet zal uitstrekken over de volle oppervlakte en bovendien deze gehele oppervlakte niet op gronden voorkomt, die voor omzetting in cultuurgrond geschikt is, zou een cijfer van wellicht rond 25.000 ha mogen worden aangenomen, dat is 10% van onze bosoppervlakte.

Lopen nog andere bossen gevaar om in cultuurgrond te worden omgezet? Men mag aannemen, dat de bossen in handen van de Staat, provinciën, gemeenten en andere publiekrechtelijke lichamen, benevens verenigingen en stichtingen van algemeen nut, de grote druk tot omzetting in cultuurgrond in het algemeen zullen kunnen doorstaan, hoewel ook hier nog wel gevaren dreigen. Het verlies zal hier in het algemeen op ander terrein liggen, zoals uitbreiding van steden en dorpen, fabrieks-terreinen, wegeaanleg, hoogspanningsleidingen, sportterreinen, recreatie-terreinen e.d. Voor zover hiermede ook cultuurgronden verloren gaan zal het zoeken naar compensatie voor de aangetaste landbouwbedrijven de druk om naburig gelegen bos om te zetten in landbouwgrond zeker verhogen en de onaantastbaarheid van het gemeenschapsbos in gevaar brengen.

Het handhaven van de herplantplicht is naar mijn mening de enige weg om onze bosoppervlakte op peil te houden.

Men zou mij tegen kunnen werpen, dat dit verlies moet worden genomen en dat het verlies gecompenseerd zou moeten worden door bos aan te leggen op woeste gronden, op submarginale landbouwgronden en in nieuwe inpolderingen. Hiertegen zijn verschillende bezwaren in te brengen.

De woeste gronden, die voor aanleg van productiebos in aanmerking komen, worden steeds schaarser. Weliswaar schat de Commissie, die het reeds meer aangehaalde rapport samenstelde, de oppervlakte woeste grond, die voor bebossing in aanmerking zou kunnen komen op 25.000 à 30.000 ha heide en ander woestliggend terrein en 2.000 ha duinen en zandverstuiving, doch gezien de toenemende behoefte aan reservering van woeste grond voor recreatie, voor natuurwetenschappelijke doeleinden, voor behoud van landschapsschoon en voor militaire oefenterreinen zijn deze cijfers m.i. aanmerkelijk te hoog. De moderne ontginningsmethoden en de steeds verbeterde landbouwtechniek, waarbij bijvoorbeeld te denken valt aan infiltratie en kunstmatige beregening, maken het bovendien mogelijk van nature minder rijke gronden in cultuurgrond van behoorlijke hoedanigheid om te zetten. Dit geldt in zekere zin ook voor de submarginale landbouwgronden. In het algemeen zullen de bossen, die zullen verdwijnen veelal voorkomen op gronden van betere hoedanigheid, terwijl de nieuw aan te leggen bossen naar de voor landbouw minder geëigende gronden zullen worden verschoven, wat uit een oogpunt van houtproductie zeker niet als winst mag worden aangemerkt.

Dan rijst ook nog de vraag, hoe zekerheid kan worden verkregen, dat de compensatie inderdaad plaats vindt, bij vrije beschikking over de bestemming van de grond. Hiervan zal uit vrije wil weinig terecht komen. Zonder overheidsdwang, die wellicht nog ingrijpender zal moeten zijn dan herplantplicht, zal de nodige compensatie bezwaarlijk tot stand kunnen worden gebracht.

De uitbreiding van het productiebos in nieuwe inpolderingen zal ongetwijfeld zeer moeten worden toegejuicht. Deze uitbreiding kan echter bezwaarlijk als zodanig worden opgevat, want het percentage bos in ons land zal ondanks de uitbreiding in de nieuwe polders toch dalen, zo lang niet het landsgemiddelde (7,5%) voor bos zou worden bestemd.

In compensatie schuilt nog een gevaar, waarop moet worden gewezen. Indien de beschikking over de grond geheel vrij zal worden gelaten, zullen ongetwijfeld bossen worden opgeruimd, die niet kaprijp zijn. Uit algemeen economisch oogpunt bezien zou dit betekenen, dat kapitaalsvernietiging zou worden gepleegd. Bij de bestaande grote landhonger zal dit bezwaar door de betrokkene nauwelijks worden geteld. Het grote verschil tussen bosbouw en landbouw, namelijk dat de bosbouw de eind-oogst eerst tientallen jaren na de aanleg verkrijgt en de landbouw tenminste één maal per jaar oogst, komt hierbij eerst recht tot uiting.

Herplantplicht mag zeker niet als het ideale middel worden gezien om de bosoppervlakte in ons land veilig te stellen. Het kan niet worden ontkend, dat deze tot een verstarring kan leiden, die in het huidige sterk dynamische tijdsbestek bezwaarlijk in te passen valt. De mogelijkheden, die op andere wijze tot het gewenste doel zouden kunnen geraken, ontbreken ons echter nog. Ik denk hierbij aan het treffen van planologische maatregelen, waarbij één regeling voor het gehele land aangewezen zou zijn. De planologie is echter nog lang niet ver genoeg om op dit gebied tot een alleszins bevredigende regeling te komen. Het niet landelijke, doch provinciaal regelen van deze aangelegenheid, zou het aantrekkelijke bezitten, dat de regelen beter naar de omstandigheden van de betrokken streken zouden kunnen worden gesteld. Op zijn minst zou dan echter een landelijke raamwet nodig zijn om te voorkomen, dat te grote ongelijkheden zouden ontstaan en dat een aantal provinciën regelen treffen en andere niet. Het behoud van het bos is een te groot algemeen belang, dan dat een regeling op nog lager niveau denkbaar zou zijn.

Om in dringende gevallen aan de bezwaren, die de verstarring, die herplantplicht mede kan brengen tegemoet te komen, zal de mogelijkheid van uitzonderingen open moeten worden gelaten, zoals trouwens ook thans reeds het geval is.

Als bezwaar tegen de herplantplicht wordt nog wel eens aangevoerd, dat deze eigenaren ervan kan weerhouden, nieuwe bossen aan te leggen, omdat zij het vrije beschikkingsrecht over de grond daardoor zouden verliezen. Dit bezwaar valt niet te ontkennen, doch behoeft niet zo zwaar te wegen, dat dit een motief zou kunnen vormen de herplantplicht niet te handhaven. Dit vrije beschikkingsrecht is ook nog maar betrekkelijk, gezien de regelingen waaraan de pacht- en grondprijzen zijn gebonden. Even zo goed als de herplantplicht zou kunnen leiden tot verminderde lust tot bebossing, kan de pacht- en grondprijzeregeling leiden tot het geven van voorkeur aan bebossing van woeste grond boven ontginning tot te verpachten cultuurland.

Als de noodzaak van herplantplicht met het oog op de houtproductie in ons land wordt erkend, houdt dit tevens in, dat al het mogelijke moet worden gedaan om te bevorderen, dat de bossen een zo groot mogelijke hoeveelheid hout produceren. Dat hieraan in ons land nog veel ontbreekt behoeft hier geen nader betoog. De middelen om dit te bereiken zijn in de meer aangehaalde nota op voortreffelijke wijze uiteengezet.

Tegenover het stellen van herplantplicht zal de overheid de taak hebben, de bevordering van de houtproductie met alle mogelijke middelen na te streven. Het bieden van de nodige hulp zal ertoe kunnen leiden de druk van de herplantplicht aanmerkelijk te verzachten.

DE POPULIERENSCHOUTBOORDER

[453 (492) Populus]

door

H. F. H. BLANKWAARDT

(Instituut voor Toegepast Biologisch Onderzoek in de Natuur)

In 1951 werd onze aandacht gevestigd op de schade die het rupsje van de populierenschoutboorder, *Epinotia* (= *Gypsonoma*) *aceriana* Dup., Lepidoptera, Tortricidae, aanrichtte in een populierenkwekerij. In het voorgaande jaar had het dier daar ook reeds aanzienlijke schade veroorzaakt, maar ook in de Beemster waar het windschermen aantastte. De eerste melding uit Duitsland stamt van 1950. De literatuur over de levenswijze, de schade en de bestrijding van dit insect was tot nu toe uiterst schaars; hiervoor wordt verwezen naar de achteraan vermelde literatuur.

Herkenning van de Aantasting. Zoals de naam reeds aangeeft komt het rupsje voor op de populier; er schijnen echter aanwijzingen te zijn, dat het ook is gevonden op esdoorn. De naam geeft verder aan, dat er gangen worden geknaagd. Dit vreten van gangetjes is karakteristiek voor het rupsje, docht de scheuten zijn niet de enige plaats waar zij zich inboren. In het voorjaar vreten zij knoppen uit en in de nazomer kunnen wij hen, behalve in de scheuten, ook vinden in de bladstelen en de bladnerven.

Deze beschadigingen zijn vrij gemakkelijk te vinden, doordat het rupsje over de opening van zijn gang steeds een spinseltje maakt, waaraan het zijn donker-gekleurde uitwerpselen vastkleeft. Bij de knoppen en aan de bladnerven zijn deze spinseltjes plat en enkele mm groot; op de overige plaatsen wordt een kokertje van $\frac{1}{2}$ —1 cm lengte gesponnen. Het rupsje zit bij voorkeur aan de toppen van de scheuten of aan de jonge blaadjes. Weliswaar vinden wij op de oudere gedeelten van de scheuten vaak de kokertjes, doch de hieronder gelegen gangetjes zijn meestal verlaten; de kokertjes kunnen nog maanden, nadat de rups de gang heeft verlaten, aan de scheuten vastgeplakt blijven, terwijl de gang-opening er onder intussen dichtgroeit.